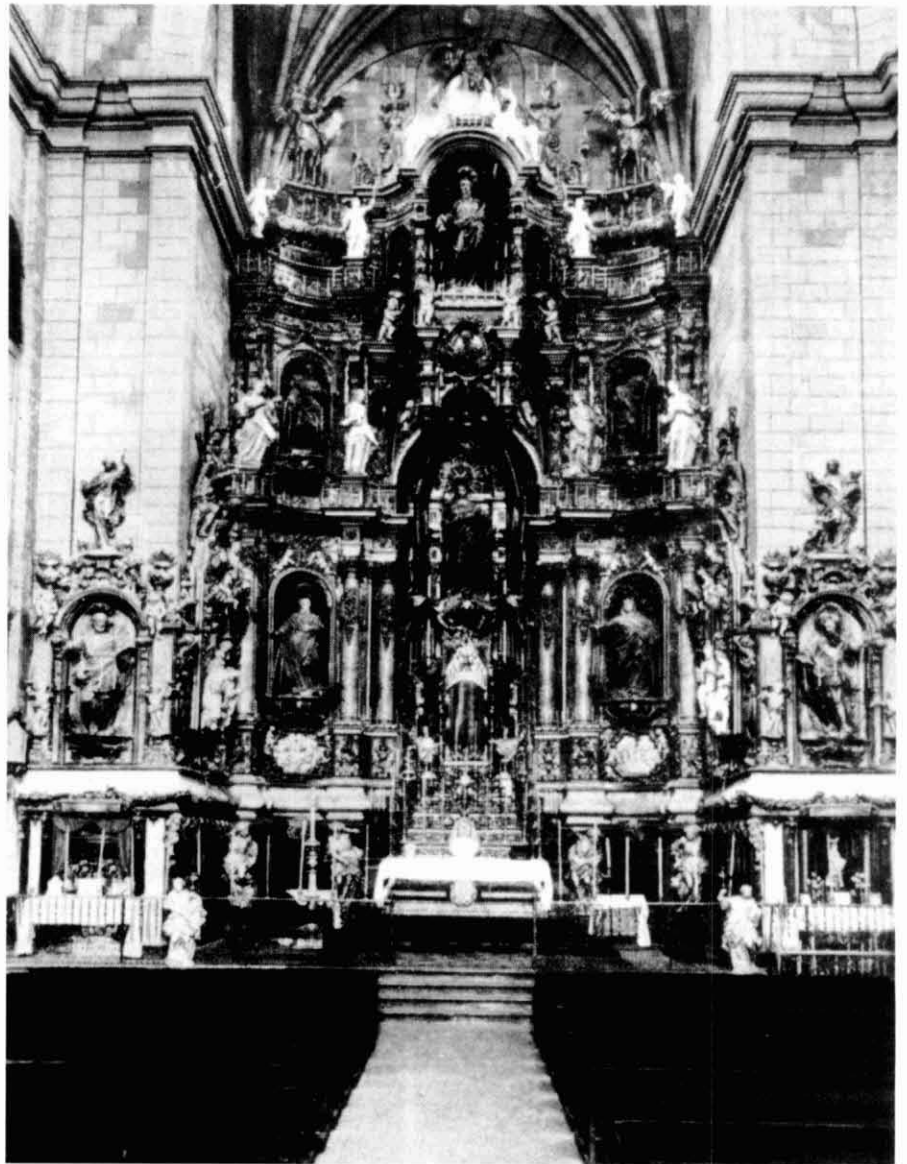

Aportacions del testament de l'escultor Josep Sunyer i Raurell († Manresa 14-I-1751) a la seva biografia i a la seva obra

Josep Galobart i Soler

Josep Galobart, investigador seriós i consciencios, va construir a poc a poc, en lliuraments successius, una important aportació al coneixement de l'art religiós dels segles XVII i XVIII al Bages i al Moianès.

En el present article dona a conèixer el darrer testament de l'escultor Josep Sunyer i Raurell. La descoberta i l'estudi d'aquest document permet fixar l'evolució biogràfica de la nissaga dels Sunyer que, com el mateix autor assenyala, ha portat fins ara més d'una confusió. Alhora, en aquestes darreres voluntats trobem dades aclaridores sobre algunes de les seves obres i, encara, sobre l'entorn econòmic de la seva realització.

1. Retaula major de l'església de Santa Maria d'Igualada, abans de l'any 1936, obra de Josep Sunyer i Raurell, construït entre 1718 i 1729.

Entre els escultors de l'escola barroca manresana del segle XVIII sobresurt, sense cap mena de dubte, la figura de Josep Sunyer i Raurell. La seva obra ha estat considerada d'un «valor indiscutible dins del quadre general de l'escultura espanyola»¹. La biografia i l'obra de l'escultor han estat estudiades, principalment, pels historiadors Joaquim Sarret i Arbós,² Josep Maria Gasol,³ Cèsar Martinell,⁴ J. F. Ráfols,⁵ Eugène Cortade,⁶ i Joan Bosch i Ballbona.⁷ Tot i les bones aportacions d'aquests autors estem mancats d'un estudi exhaustiu i de conjunt sobre la figura i l'obra de Josep Sunyer i Raurell. Aquest treball comporta dues dificultats. La primera és el fet que Josep Sunyer treballés a les dues bandes del Pirineu. Els historiadors del Principat s'han ocupat de l'escultor a partir de l'obra feta per al sud dels Pirineus, i els historiadors de la Catalunya nord, bàsicament, en el seu àmbit geogràfic. La segona dificultat és la desaparició de la major part de la producció feta per a les esglésies del Principat. Dificultat acompanyada de la pèrdua de bona part dels arxius parroquials on hi havia documentació sobre aquestes obres. Amb tot cal remarcar que Josep Sunyer i Raurell és l'escultor de l'escola barroca manresana del qual s'han conservat més obres sobre fusta, encara que, gairebé totes a la Catalunya nord.

Per contribuir al coneixement d'aquest cèlebre escultor donem a conèixer el contingut del seu darrer testament. Fins ara hem trobat dos testaments de Josep Sunyer i Raurell. Del primer, datat el 13 d'agost de l'any 1736, en publicà algunes referències Joan Bosch i Ballbona en la seva obra sobre *Els Tallers d'Escultura al Bages del segle XVII*.⁸ El darrer testament de Josep Sunyer i Raurell porta la data del dia 20 de juliol de l'any 1743.⁹ El testament es féu «en la ciutat de Manresa, en la sala de la casa de la mia habitació, que es situada en lo arreal de Vallldaura», pel notari manresà Josep Escorcell. El document està signat pel mateix Josep Sunyer i actuen com a testimonis Joan Capdevila, terrisser, i Francesc Magnet, espadenyer, ambdós de la ciutat de Manresa.¹⁰ El testament es féu públic el dia 18 de

gener de l'any 1751, a petició del seu nét i hereu Pere Sunyer i Fargas.

Josep Sunyer elegí com a marmessors la seva segona muller Teresa, el seu gendre Francesc Soler i els preveres Jaume Pereta i Josep Barjau, beneficiats de l'església de la Seu de Manresa.¹¹

Del testament, que segueix el model pre-establert de l'època, en remarcarem els aspectes que aporten nova llum o precisen algunes notícies ja conegudes sobre la figura i l'obra de Josep Sunyer. En primer lloc, parlarem de les disposicions testamentàries sobre el seu enterrament, sufragis i últimes voluntats piadoses. A continuació, de les referències biogràfiques familiars. I per acabar, ens referirem a algunes quantitats de diners que, en el moment de fer el testament, es devien a l'escultor i que aporten noves dades sobre la seva obra. En tot moment tindrem present el primer testament de Josep Sunyer i Raurell, redactat el dia 13 d'agost de l'any 1736, per aclarir i complementar el seu darrer testament.

Mort i enterrament

L'escultor morí entre les quatre i les cinc hores de la tarda del dia 14 de gener de l'any 1751.¹² Les seves despulles foren enterrades el dia 16.¹³ En el seu testament disposà que el seu cos reposés en la tomba on descansaven els seus pares, Josep Sunyer i Marta Raurell, i, ben segur també, la seva primera muller Teresa Fontanelles i Grau, que era en l'església del convent de sant Pere Màrtir de la ciutat de Manresa, i que estava situada «devant la capella de nostra Senyora del Roser». Més explícit, el testament de l'any 1736, precisa «en la tomba de Francisco Grau, que està situada davant é immediata a las rexas de la capella».¹⁴

La relació de Josep Sunyer i Raurell amb els Grau, fins al punt d'ésser enterrat en la tomba de l'escultor Francesc Grau, li venia del fet d'estar casat amb una neboda de Francesc Grau. La primera esposa de Josep Sunyer, Teresa Fontanelles i Grau, era filla de Teresa Grau, germana de l'escultor Francesc Grau.

A més de tres oficis de difunts a

celebrar en l'altar de Nostra Senyora del Roser de l'església de Sant Pere Màrtir de la ciutat de Manresa, Josep Sunyer deixà disposat que havien de celebrar-se 200 misses «per salut y repós de la mia anima». De les quals, 100 misses havien de dir-se en la mateixa església de Sant Pere Màrtir. A l'església de la Seu de Manresa havien de celebrar-se 90 misses; la meitat, és a dir 45 misses, a l'altar de la capella de Sant Josep, de la Confraria dels fusters, on hi havia enterrat el seu avi, Pau Sunyer,¹⁵ i per a la qual l'any 1723 Josep Sunyer havia contractat la construcció d'un nou retaule.¹⁶ I les restants 45 misses en la capella de Sant Pere, per a la qual Josep Sunyer i Raurell també, l'any 1745, féu un retaule.¹⁷ Les altres deu misses havien de celebrar-se a la capella de Nostra Senyora de Vallldaura, prop de la qual habitava l'escultor.

Aquestes disposicions són un xic diferents de les que trobem en el testament fet l'any 1736, en el qual l'escultor disposava que es diguessin, només, 100 misses: 50 a l'església de Sant Pere Màrtir i 50 a l'església de Sant Francesc de Paula. A més, deixava 2 lliures i 10 sous a les Confraries de la Minerva, de l'església de la Seu; del Roser, de l'església de Sant Pere Màrtir; i a la Congregació dels Dolors.¹⁸

Aportacions biogràfiques

L'aportació biogràfica més interessant del testament de Josep Sunyer i Raurell és la que ens informa que l'escultor s'havia casat una segona vegada. De la seva segona esposa, el document només en diu el nom, que també era el de Teresa com la primera muller, acompanyat de l'especificació «segona muller mia».

Josep Sunyer, com ja hem dit, és casà en primeres núpcies amb Teresa Fontanelles i Grau, la qual morí el dia 23 de desembre de l'any 1742.¹⁹ Remarqueu que el darrer testament de l'escultor fou redactat el dia 20 de juliol de l'any 1743, just mig any després de la mort de Teresa Fontanelles i Grau, i en ell ja anomena una altra Teresa, «segona muller mia». Hem cercat, entre els volums dels notaris

manresans d'aquesta època, els capítols matrimonials d'aquest segon matrimoni sense cap resultat; amb tot, el testament és ben clar. Ara caldrà tenir ben present aquest segon matrimoni en fer la biografia de l'escultor.

Cal remarcar les diferents disposicions testamentàries, entre els testaments de l'any 1736 i el de l'any 1743, pel que fa a les respectives esposes. En el primer testament, Josep Sunyer nomena usufructuària de tots els seus béns la seva primera esposa Teresa Fontanelles i Grau. En el segon testament, de l'any 1743, l'escultor, no nomena usufructuària la seva segona muller Teresa. Josep Sunyer, en una llarga clàusula del testament, fa una sèrie de disposicions per tal d'assegurar la subsistència de la seva segona esposa. Comença deixant-li 200 lliures «*que se han de donar lo dia que contractará matrimoni carnal*». A més, mana al seu nét i hereu, Pere Sunyer i Fargas, que l'ha de mantenir «*ab tots los aliments necessaris de menjar y beurer, calsar y vestir, tant en sanitat com en malaltia, pagant metges y medicines y demes necessari*». En el cas que la vídua no s'avingués amb l'hereu Pere Sunyer o volgués viure sola li deixa, en usdefruit, una petita caseta annexa a la casa on habitava l'escultor, amb el parament de mobles i la roba. A més, l'hereu també havia de pagar-li una pensió de 20 lliures anuals i donar-li 4 quarteres de blat i 4 càrregues de vi a l'any, perquè pugui viure dignament.

Filles i fills de l'escultor

En el document notarial, l'escultor també fa referència als seus fills. Josep Sunyer sabem que va tenir, almenys, tres filles i tres fills.

Les filles es deien Teresa, Rosa i Maria. Segons el testament, l'escultor llegà a Teresa Sunyer, casada amb Josep Quer, «*cirugiá dels exercits de sa Magestat*», 5 lliures. A Rosa Sunyer, casada amb Francesc Soler, pagès de Manresa, també li llegà 5 lliures. I encara, indirectament, el document parla d'una altra filla en fer referència a uns documents que estaven en poder de Fèlix Escrivà, «*mon gendre, habi-*

tant en la dita vila de Prada de Conflent». Gràcies al primer testament de l'escultor, el de l'any 1736, sabem que Fèlix Escrivà fou nomenat marmessor i que estava casat amb Maria Sunyer.²⁰ A més, s'hi explicita que Fèlix Escrivà era «*daurador de la Vila de Prades de Conflent*».²¹ El fet que no s'esmenti Maria Sunyer en el testament de l'any 1743 i que Fèlix Escrivà, tot i anomenar-lo gendre, no aparegui com a marmessor i, encara, que en el testament de l'any 1736 el pare deixava a les tres filles dues lliures i tres sous i en el darrer testament només fa llegats a dues, sense esmentar la seva filla Maria, ens fa creure que Maria Sunyer ja havia mort.

Cal remarcar el fet que Josep Sunyer s'emparentés, durant la seva estada al Rosselló, amb Fèlix Escrivà, fill de Joan Escrivà. Els Escrivà, pare i fill, foren uns dels dauradors de més prestigi i renom de l'altre vessant dels Pirineus. Fins ara cap historiador no havia esmentat aquesta relació entre l'escultor manresà i aquesta nissaga de dauradors de la Catalunya nord. Relació que també fou laboral, ja que Fèlix Escrivà daurà, entre els anys 1730 i 1734, el Cambriol del Santuari de la Mare de Déu de Font-romeu, obra construïda per Josep Sunyer i Raurell.²²

Tot i que el document notarial no hi fa cap referència, perquè havien mort, sabem que Josep Sunyer i Raurell havia tingut, almenys, tres fills: Josep, Miquel i Pere.

L'hereu, Josep Sunyer i Fontanelles, fou batejat el dia 19 de març de l'any 1697²³ i sabem que morí l'any 1736. Josep Sunyer i Raurell i el seu fill Josep Sunyer i Fontanelles, com ja han fet notar Joan Bosch i Carles Dorico, han estat, malauradament, «*massa sovint confosos en un sol mestre per la historiografia*»,²⁴ com es constata en resseguir la bibliografia esmentada al començament d'aquest article. Després d'aquesta encertada observació, però, aquests autors cauen en una confusió important. Segons Joan Bosch i Carles Dorico, Josep Sunyer Raurell morí l'any 1736 i el seu fill Josep Sunyer i Fontanelles l'any 1751.²⁵ Contràriament, com ho demostra el testament de Josep Sunyer i Raurell, el seu fill,

Josep Sunyer i Fontanelles, va premorir al pare. Cal dir que Carles Dorico i Alujas, posteriorment, en un article sobre el retaule major del santuari de Santa Maria de Queralt corregí la confusió anterior.²⁶

El segon fill de Josep Sunyer i Raurell, Miquel Sunyer i Fontanelles, fou batejat el dia 18 de maig de l'any 1702 a l'església de Sant Pere de Prada. I de l'altre fill, Pere Sunyer i Fontanelles, sabem que morí el dia 29 de setembre de l'any 1704, i fou enterrat en el Santuari de Font-romeu.

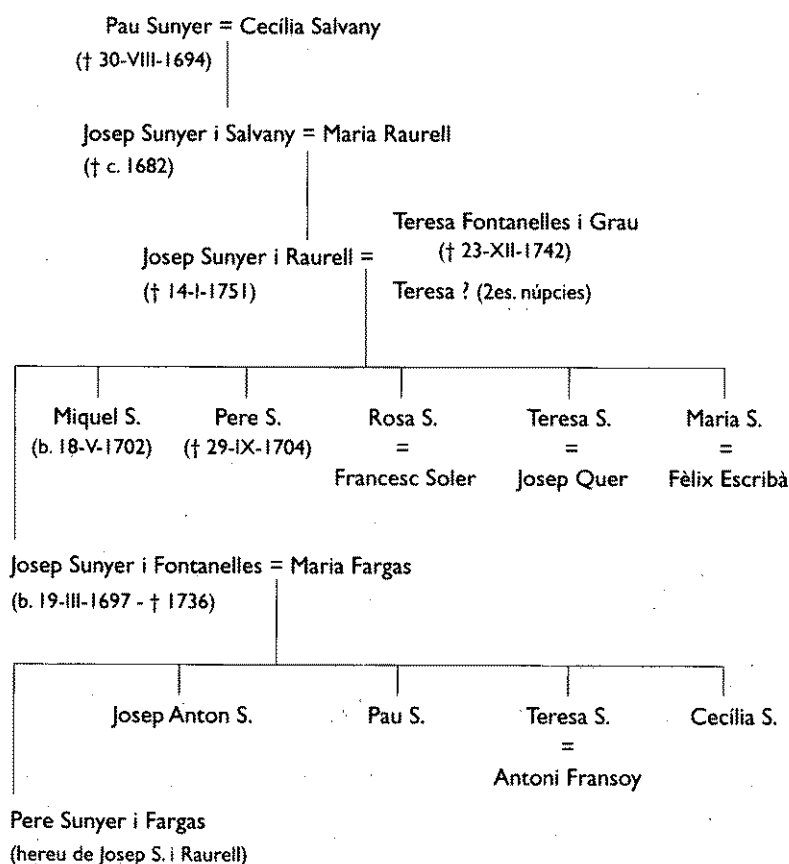
Néts i nétes de l'escultor

L'escultor també fa referència en el seu testament a tres néts i dues nétes, tots fills del seu primogènit Josep Sunyer i Fontanelles. Josep Sunyer i Raurell, en el document notarial, institueix com a hereu seu Pere Sunyer, «*net meu, fill llegítim y natural del sobredit Joseph Sunyer, fill meu*». Es tracta de Pere Sunyer i Fargas, que seguí l'ofici familiar d'escultor. El document estableix que en cas de renúncia o mort de l'hereu, seguint la pràctica successòria habitual de l'època, el succeeixi en primer lloc Josep Anton Sunyer, després Pau Sunyer i en darrer lloc les nétes.

Pel que fa a les nétes, n'esmenta dues: una de casada i una altra de soltera. La néta Teresa Sunyer i Fargas era casada amb Francesc Fransoy, boter, de la ciutat de Manresa; en el testament de l'escultor de l'any 1736 encara hi apareix com a donzella, és a dir, soltera. L'altra néta es deia Cecília Sunyer i Fargas i l'any 1743 era soltera. En el testament de l'any 1736, Cecília Sunyer era encara menor d'edat.

En el primer testament de Josep Sunyer, corresponent a l'any 1736, a diferència del segon de l'any 1743, s'esmenta Maria Sunyer i Fargas, muller de Josep Sunyer i Fontanelles, fill de Josep Sunyer i Raurell.

Malgrat les dificultats, pel fet de la mobilitat de la feina d'escultor, amb les dades que aporta el testament i les ja conegudes podem fer una aproximació al seu quadre genealògic:

Notícies sobre quatre retaules construïts per Josep Sunyer

El testament de l'escultor també ens proporciona algunes dades econòmiques relacionades amb obres fetes per Josep Sunyer i Raurell. Són notícies sobre el retaule major de Santa Maria d'Igualada, el major de Sant Pere de Prada de Conflent, el de Sant Sebastià de la parroquial d'Illa del Rosselló i el major de l'església de Santa Maria de la Real de Perpinyà.

El retaule major de Santa Maria d'Igualada

En primer lloc, el testament fa referència a una de les obres més emblemàtiques de l'escultor: el retaule major de Santa Maria d'Igualada. Segons l'escultor Josep Sunyer:

«Fas memoria que lo comú de la Vila de Igualada me está devent dos mil y vuyt centas lliuras moneda barcelonesa».

El retaule d'Igualada el contractaren conjuntament, l'any 1718, els escultors Josep Sunyer i Raurell i

Jacint Morató. El preu acordat fou de 8.200 lliures. L'obra havia ésser acabada al cap de 6 anys, és a dir, el 1724. La seva construcció, però, s'allargà aproximadament fins a l'any 1729, en què es va dissoldre la societat entre Josep Sunyer i Jacint Morató. Crida l'atenció que després de catorze anys d'haver-se acabat l'obra, la Vila d'Igualada encara degué més d'una quarta part del cost total de l'obra. L'escultor Sunyer, l'any 1736, en redactar el seu primer testament ja feia referència a «un credit de tres mil lliuras barceloneses, poch mes o menos, que tinch sobre la Universitat de la Vila de Igualada, bisbat de Vich, de la resta del preufet de la fabrica del rataula major de la iglesia parroquial de dita vila. Si en lo dia de mon obit no lo hauré cobrat, que tot lo que faltará a cobrar ho cobri el seu hereu». ³¹ Com podem veure en els set anys que separen un testament de l'altre, l'escultor no havia aconseguit cobrar gairebé res del que els igualadins li estaven devent. Pel que diuen els dos testaments, hom es pregunta si Josep Sunyer i Raurell arribà a cobrar mai el que li devia la vila d'Igualada.

El retaule major de Sant Pere de Prada de Conflent

En segon lloc, Josep Sunyer fa referència al retaule de l'església parroquial de Sant Pere de Prada de Conflent. L'escultor fa constar que:

«Lo comú de la Vila de Prada de Conflent, bisbat de Elna», li devia «trenta sis doblas moneda barcelonesa».

El document notarial de l'any 1743 no precisa en quin concepte o per quin motiu; en el testament de l'any 1736, però, si que ho fa: «de la resta del rataula major que fíu en la iglesia parroquial de dita vila». ³³ El retaule de Sant Pere de Prada fou contractat, per 475 dobles, el 28 de març de l'any 1696 i estava acabat el mes de setembre de l'any 1699.

El retaule de Sant Sebastià de l'església d'Illa del Rosselló

En tercer lloc, parla del retaule de Sant Sebastià de la vila d'Illa del Rosselló. ³⁴ El document diu:

«Lo comú de la vila de Illa en Rosselló, sinquanta duas doblas per lo retaule de San Sebastià».

Aquesta referència del testament redactat l'any 1736 és un xic diferent quan diu: «La Confraria de Sant Sebastià de la iglesia parroquial de Sant Esteve de la Vila de Illa en lo Rosselló noranta y dues doblas ... de la resta de la fabrica del rataula de dita Confraria que fíu». ³⁵ Com podem veure, entre un testament i l'altre l'escultor havia cobrat 40 dobles. Com és lògic el testament de l'any 1736 diu que el deute era de la Confraria de Sant Sebastià, cosa normal. En canvi, seria interessant saber perquè, en el testament de l'any 1743, es diu que el deute és del Comú de la vila d'Illa del Rosselló. No tenim constància que aquest retaule hagi estat atribuït mai com una obra de Josep Sunyer i Raurell

2. Retaule major de l'església de Sant Pere de Prada del Conflent, obra de Josep Sunyer, construït entre els anys 1696 i 1699.

3. Retaule major de la Mare de Déu dels Àngels de Cotlliure (1698-1702).

El retaule major de Santa Maria de la Real de Perpinyà

I, en darrer lloc, l'escultor Josep Sunyer fa memòria que encara li deuen:

«Mil sis cents franchs, del retaule major de Nostra Senyora de la Real».

Aquesta informació és important perquè parla d'una obra desconeguda de l'escultor Josep Sunyer i Raurell. El retaule major de l'església de Santa Maria de la Real de la ciutat de Perpinyà sembla que va ésser totalment destruït en esclatar la Revolució francesa l'any 1789.³⁶ J. F. Ráfols ja diu que *«se le atribuyen grandes obras de escultura, realizadas, entre otras, para las iglesias de Nuestra Señora de la Real y de Thuir»*.³⁷ L'abbé Eugène Cortade, en el seu estudi sobre els *Retables baroques du Roussillon*, ja deixà constància que Josep Sunyer havia treballat per a l'església de Santa Maria de la Real de Perpinyà, però, afegeix que no sap, malgrat les recer-

ques que va dur a terme, en què consistiren aquests treballs.³⁸ Segons els dos testaments, l'escultor Josep Sunyer construï el retaule major de l'església de Santa Maria de la Real. L'obra es degué acabar abans de l'any 1718 i durant la Revolució, l'any 1789, el retaule fou destruït. La curta vida d'aquest peça l'ha fet passar desapareguda a tots els historiadors de l'art i dels estudiosos de l'obra de l'escultor Josep Sunyer i Raurell.

D'aquestes tres obres de Josep Sunyer destinades a esglésies de la Catalunya nord, segons el testament, *«advertesch que de todas las sobreditas é immediatas tres quantitats te los actes Felix Escrivá, mon gendre, habitant en dita Vila de Prada de Conflent, y tambe procura pera cobrar»*.

Per acabar, cal deixar constància del fet que els dos testaments de Josep Sunyer i Raurell responen a unes circumstàncies familiars molt concretes. L'escultor redactà el seu primer testament l'any 1736. Precisament en l'any

que morí el seu fill Josep Sunyer i Fontanelles.³⁹ El segon testament, datat l'any 1743, es féu sis mesos després de la mort de la seva primera muller Teresa Fontanelles i Grau, i una vegada que l'escultor ja s'havia tornat a casar en segones núpcies.

Tothom està d'acord que la figura de l'escultor Josep Sunyer i Raurell és una de les més importants del l'art català. Amb tot, encara cal treballar força per conèixer millor la seva biografia i la seva obra. Que la publicació del seu testament sigui una contribució, encara que molt modesta, al coneixement d'aquesta figura de l'escola manresana d'escultura barroca.

Apèndix

20 de juliol de 1743

Testament de l'escultor

Josep Sunyer i Raurell.

Manresa, A.H.P.M., Not. Josep Escorsell, testaments 1743, ff. 27v-30v.

En nom de Nostre Señor Deu Jesuchrist, y de la Gloriosa é humil Verge Maria, mare sua y señora nostra, y del gloriós Sant Joseph patró meu, sie. Amen.

Jo Joseph Sunyer, escultor, ciudadá de Manresa, fill llegitim y natural de Joseph Sunyer, escultor, ciudadá de la mateixa ciutat, y de Maria, muller sua, diffunts. Estant en ma casa detingut de malaltia corporal de la qual temo morir, empero ab mon bon enteniment (per la gracia de Deu), sana é integra memoria y ferma paraula, volent disposar de mos bens, fas y ordeno lo present meu testament eo ultima voluntat mia, com se segueix.

Elegesch en marmessors, y de aquest meu testament eo ultima voluntat mia executors, á Theresa Sunyer, segona muller mia, á Francisco Soler, pages de dita ciutat, mon gendre, y als reverents Jaume Pereta y Joseph Barjau, preberes y beneficiats de la iglesia de la Seu de Manresa; als quals y a la major part de ells, en ausencia, nolencia eo defecte dels altres, dono ple poder y facultat de cumplir y executar aquest present meu testament eo ultima voluntat mia, si y conforme per mi avall trobaran ordenat y disposat.

Primerament, y abans de totas cosas vull, ordeno y mano que tots mos deutes sien pagats; y totas las injurias, á restitució de las quals en lo dia de mon obit jo sere tingut y obligat, sien esmenadas y satisfetas de mos bens, breument, simplement, sumariament y de pla, sens estrepit, ni figura de judici, la sola veritat del fet atesa y conciderada, y segons que dits deutes é injurias millor mostrar y provar se podran per testimonis, actes, albarans ó altrás legitimas provas. Elegesch la sepultura a mon cada-ver fahedora, en la iglesia del convent de Sant Pere Martir de Predicadors de la present ciutat de Manresa, y en lo vas o sepultura ahont son enterrats dits mos pares, que es devant la capella de Nostra Señora del Roser; la qual vull sem sia feta present de Nostra Señora ab tres officis, si y conforme se feu per Theresa Sunyer, primera muller mia. Volent que per so sie gastat de mos

bens lo que menester sie.

Item, vull, ordeno y mano que encontinent de seguit mon obit, y lo mes prest sie posible, per salut y repós de la mia anima, de mos pares y demes perqui tinch obligacio a Deu pregar, sien ditas y celebrades doscentas missas resadas, de caritat quiscuna sinch sous moneda barcelonesa, una vegada tant solament; celebradores, ço es: cent en la iglesia de dit convent de San Pere Martir, de Predicadors, y per los religiosos conventuals de aquell; noranta en la iglesia de la Seu de Manresa, y per los residents de ella; ço es: quaranta- sinch en lo altar de San Josep, y altres quaranta-sinch en lo altar de San de Sant Pere de la mateixa iglesia, y deu en la capella de Nostra Señora de Valldaura, celebradores tambe per los residents de la mateixa iglesia de la Seu de Manresa.

Item, deixo y llego á Theresa Sunyer, segona muller mia, doscentas lliuras, moneda barcelonesa, las quals vull li sien donadas lo dia que contraurá matrimoni carnal; de las quals venint dit cas, puga liberament disposar á totas sas liberas voluntats. Declarant, que en cas que jo, mentres viuré, esmersia ditas doscentas lliuras per dit efecte, sien aquellas en paga de dit llegat; y en lo cas de no contraurer matrimoni carnal, y per so no poder rebre ditas doscentas lliuras, puga en est cas dita muller mia disposar de ellas ab testament ó en ultima voluntat á favor de qui li apareixerá y a totas sas liberas voluntats. E mes, vull y mano que mon hereu avall escrit tinga obligacio de mantenir a dita charissima muller mia en sa casa ab tots los aliments necessaris de menjar y beurer, calsar y vestir, tant en sanitat com en malaltia, pagant metges y medicinas y demes necessari segons las forsas y possibilitat de la mia heretat y bens, tot lo temps que se mantindrà viuda y no convolant a ningun altre matrimoni. Si emperó la dita charissima muller mia no podra avenirse o no voldra habitar ab mon hereu, avall escrit, en est cas li deixo y llego durant sa vida natural, y vivint viuda com esta dit, la habitacio de la casa petita que pochesch en la present ciutat de Manresa en lo arreal de Valldaura, annexa a la de la mia habitacio; y a més mitja dotsena de llansols, un llit, mitja dotsena de cadiras de las que se trobaran en casa al temps de mon obit, una taula, una pastera, duas caixas y lo demás necessari per lo parament de casa y tota la roba de son us. Y a mes dispo y es ma voluntat, que en lo dit cas de divisio y tot lo temps que dita charissima muller mia viura viuda y mantenint mon nom, tinga obligacio mon hereu avall escrit de donarli en quiscun any vint lliuras moneda barcelonesa ab quatre

iguals pagas; ço es: sinch lliuras en cada paga, comensant a fer la primera lo dia que dita charissima muller mia se dividirá de mon hereu avall escrit, y en avant sinch lliuras de tres en tres mesos; y a mes quatre quarteras de blat y quatre carregas de vi cada any, y un vestit de dol lo dia que sem esdevindrà morir.

Item, deixo y llego a Theresa Fransoy, muller de Antoni Fransoy, boter, ciudadá de Manresa, neta mia, filla empero llegitima y natural de Joseph Sunyer, escultor de la mateixa ciutat, mon fill, dos centas lliuras moneda barcelonesa en paga y total satisfacció de tots los drets puga pretendrer en la mia heretat, y en los que foren de dit son pare, y fill meu, per qualsevols causas y rahons que pensar se pogan.

Item, deixo y llego a Cicilia Sunyer, doncella, tambe neta mia y germana de dita Theresa Fransoy, dos centas lliuras moneda barcelonesa, las quals vull li sien donadas en fet de matrimoni spiritual o carnal y no altrament.

Item, per los mateixos drets que tinch dit de ditas netas mias deixo y llego á Joseph Anton y á Pau Sunyer nets meus y germans de ditas netas mias cent lliuras moneda barcelonesa á quiscun de ells; las quals vull los sien donadas en fet de matrimoni spiritual o carnal y no altrament.

Item, per dret de institucio y llegitima paternal y suplement de aquella y per tots y qualsevols drets que pogan pretendrer en la mia heretat y bens, deixo y llego als fills y fillas, que per ventura tindré á mi y á dita charissima muller mia comuns, á quiscú de ells, si son mascles cent lliuras y si son fembres doscentas lliuras, las quals vull los sien donadas á cada hu de ells en fet de matrimoni espiritual á carnal y no altrament, com tinch dit de dits nets y netas meus.

Item, vull, ordeno y mano que mon hereu avall escrit tinga obligacio de mantenir en tots los aliments necessaris de menjar y beurer, calsar y vestir, tant en sanitat com en malaltia, pagant metges y medicinas y demes se esdevinga fins á la edat de pendrer estat, y no mes, á la dita Cicilia Sunyer neta mia, als dits Joseph Anton y Pau Sunyer nets meus, y á tots los fills y fillas que per ventura tindre, á mi y á dita charissima muller mia comuns.

Item, deixo y llego a Theresa Quer, muller de Don Joseph Quer, cirugiá dels exercits de Sa Magestat (que Deu Guardi) y á Rosa Soler, muller de Francisco Soler, pages, ciudadá de Manresa, marmessor meu sobredit, á quiscuna de ditas fillas mias, sinch lliuras moneda barcelonesa, una vegada tant solament pagadoras, atés haverlas ja dotadas en lo contracte de son

EL REY MARQUES DE
VELLO QVARTO VEINTE
MARAVEDIS, AÑO DE MIL
CCCLXXVIII Y QVARENS
DE MAYO.

*ditas dos centos lliuras, puga en el cas dita muller mia de pugn
 de ellas ab testament, o en ultima voluntat a favor de qui se pugn
 reserava, y a totas las liberas voluntats, + en lo dextero llo. dret.
 d'aura. + Tenho que pren de dit son dret, y fill meu. + per los
 matrimonis dret, que tinc dit de dita Theresa Franço y de
 qual Pau sunyer net meu, y a dretos. + man de libe propi:
 aho alio fembras. + Ha approbo notarius infrascripto me
 me propiis. +*

*Joseph Sunyer et executor testador sobre dit
 matrimoniu credit, y per boca propia de dit tota dret
 precto ab famel del seu testament son dret en cap:
 via d'aura, y francos, Magnet d'aura dret, +
 tadant de Manresa.
 Quod me Josephum Escorrell, not. pub. Manresa, qui se pugn
 dret omnibus, et me cognosce dicitum Josephum Sunyer, per
 tatorum prectum, qui quod dret sua propria manu firmo
 et filio suo.*

4. Signatura de l'escultor Josep Sunyer i Raurell en el seu testament.

respectiu matrimoni.

Tots los altres, empero, bens meus, mobles é immobles, haguts y per haver, drets, veus, noms, foras y accions mias universals, ahont se vulla que sien y en qualsevol genero y espesie concistescan y que á mi me pertanyen y pertanyaran, ara y en lo esdevenidor, en qualsevol part del mon, per qualsevols causas y rahons, que dir y pensar se pugan, deixo y atorch y á mi hereu universal fas é instituhesch á Pere Sunyer, altre net meu, fill llegalit y natural del sobredit Joseph Sunyer, quondam fill meu; y, ell premort, á sos fills *id est liberos*, legitims y naturals, y de legitim y carnal matrimoni nats y procreats; so es, á aquell de dits sos fills que hereu sera: Si empero lo dit Pere Sunyer, net meu, hereu meu no sera, perso que no voldrá ó no podrá ó hereu meu será, empero despres morira quant que sens infant ó infants, *id est liberos* llegalitms y naturals y de llegalit y carnal matrimoni nats y procreats, un ó mes mascles o fembres, ó ab tals ningu dels quals arribará á la edat perfeta de poder fer testament; en dits casos, y en cada un de aquells, á ell substituhesch y hereu meu universal fas é instituhesch á Joseph Anton Sunyer, altre net meu y germa de dit Pere Sunyer, y, ell premort, á sos fills, *id est liberos* llegalitms y naturals y de llegalit y carnal matrimoni nats y procreats, á aquell, es á saber, de dits sos fills que hereu seu universal será. Si empero lo dit Josep Anton á mi hereu no será, perso que no voldrá o no

podrá o hereu meu será, empero despres morirá, quant que quant sens infant o infants, *id est liberos* legitims y naturals y de llegalit y carnal matrimoni nats y procreats un o mes mascles o fembres o ab tals ningu dels quals arribará á la edat perfeta de poder fer testament, en dits casos, y quiscun de aquells, a ell y a dits sos fills substituhesch, y a mi hereu universal fas e instituhesch a Pau Sunyer, altre net meu y germa seu, y, ell premort, á sos fills *id est liberos* llegalitms y naturals y de llegalit y carnal matrimoni nats y procreats, si y conforme queda disposat á favor dels altres nets meus sobredits, al qual Pau Sunyer net meu y á dits sos fills substituhesch; y á mi hereu universal fas é instituhesch als fills mascles, que per ventura tindre del present matrimoni, nats o posthumos, no junts, sino saporadament, y aixi mateix als fills del qui premort será eo es, un despres del altre, ab los mateixos pactes, vincles, condicions y substitucions per mi dalt, als primers nets meus, apposats y declarats, servat entre ells orde de primogenitura y successió, volent que los mascles sien preferits á las fembres. Y si per cas esdevindra que las ditas netas mias sobreviuran á tots los refferits nets meus y fills mascles, que per ventura tindre del present matrimoni, y á tots los fills y fillas de aquells, *id est liberos* legitims y naturals, y de legitim y carnal matrimoni nats y procreats, á ells substituhesch, y herevas mias universals fas e instituhesch á ditas Theresa Fransoy y Cicilia Sunyer

netas mias. Volent que en dit cas de tots mos bens sen fassen duas parts iguals: la una de las quals vull sia de dita Theresa Fransoy, y la altra de dita Cicilia Sunyer, y que, venint dit cas, pugan disposarne á totas las liberas voluntats.

Anomeno en tutors y, en son cas, lloch y temps, curadors de las personas y bens dels sobredits nets meus y Cicilia Sunyer, neta mia, y de tots los fills y fillas *id est liberos* legitims y naturals, y de llegalit y carnal matrimoni nats y procreats, que lo dia de mon obit dexaré nats ó posthums, menors de vint y sinch anys, que collocats ni collocadas no seran en matrimoni carnal o espiritual, á la dita charissima muller mia, á Francisco Soler, pages de dita ciutat, mon gendre, y als reverents Jaume Soler y Joseph Barjau, preberes y beneficiats de la iglesia de la Seu de Manresa; als quals y a quiscu de ells, á solas, en absensia, nolencia eo defecte dels altres, dono tals poder y facultat, quals y quanta á semblants tutors y curadors testamentaris sels acostuma donar, tant en dret y consuetud, com altrament. Pregantlos que las personas y bens de dits nets y neta meus, y los fills o fillas que per ventura tindré del present o altre matrimoni, regescan, governen y administren, y aquells y aquellas en bonas practicas y costums instruhescan, com de ells plenament confio.

Fas memoria que lo Comú de la Vila de Igualada me está divent dos mil y vuyt centas lliuras moneda barcelonesa.

Item, lo comú de la Vila de Prada de Conflens, bisbat de Elna, trenta sis doblas moneda barcelonesa.

Item, lo comú de la Vila de Illa en Rosselló, sinquanta duas doblas per lo retaula de Sant Sebastiá.

Item, mil sis cents franchs, del retaula major de Nostra Señora de la Real. Y advertesch que, de totas las sobre ditas e immediatas tres quantitats, te los actes Felix Escrivá, mon gendre, habitant en la Vila de Prada de Conflens, y tambe procura pera cobrar.

Revocant, cassant y annullant ab aquest present meu testament tots y qualsevols altres testaments, y espesies de ultima voluntat per mi fins lo dia present fets y fetas en poder de qualsevols notaris, encara que en aquells y aquellas hage posadas qualsevols paraulas derogatorias, de las quals ab lo present meu testament ne hagues de fer expressa menció, puig de aquellas me aparto; y vull que aquest present meu testament eo ultima voluntat mia á tots los altres prevalga.

E aquesta es la mia ultima voluntat, la qual vull que valeda y valer dega per dret de testament; é sino valdrá ó valer no podrá

per dret de testament, á lo menos vull que valega y valer dega per dret de codicil, testament nuncupatiu, ó per aquella especie de ultima voluntat que millor de dret valer y tenir podr .

De la qual mia testamentaria disposicio (mon obit seguit y no abans) vull, ne sien fetas tantas copias authentica, quantas demandas ne ser n per qui hi tindr  inter s.

Fet y firmat fonch lo present meu testament eo ultima voluntat mia en la ciutat de Manresa, en la sala de la casa de la mia habitació, que es situada en lo arreal de Valldaura de dita ciutat, dissapte als vint dias del mes de juliol, any de la Nativitat de Nostre Señor Jesuchrist de mil set cents quaranta y tres.

Senyal de mi Joseph Sunyer, escultor, testador sobredit, qui lo present meu testaments, ultima y darrera voluntat mia lloho, approbo, ratifico y firmo:

(signat de propia m )

Josep Sunyer, escultor, testador sobredit.

Testimonis cridats, y per boca propria de dit testador pregats a la firma del seu testament, son Joan Capdevila, tarrisser, y Francisco Magnet, espardenyer, ciutadans de Manresa.

Apud me Josephum Escorsell, notarius publicus Manresae, qui de praedictis omnibus, et me cognoscere dictum Josephum Sunyer testatorem praefatum, qui praedicta sua propria manu firmavit fidem facio.

spatium pro publicationem (al marge)

Noverint universi, quod anno a Nativitate Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo primo, die vero decima octava mensis januarii ejusdem anni intitulata, mortuo sicut Altissimo placuit dicto testatore, et ejus cadaveris ecclesiasticae sepulturae madito, praecedens suum testamentum fuit lectum et publicatum per me Josephum Escorsell notarius publicus Manresae infrascriptum, ad instantiam Petri Sunyer, juvenis escultoris, Manresae civis; praesentibus pro testibus Joannis Mass , chirurgo, et Michaelae Pinera, causidino, Manresae civibus ad praemissa vocatis.

(Signat de propria m ) Pere Sunyer, gove escoltor

Apud me Josephum Escorsell notarius publicus Manresae qui de praemissis omnibus, et me cognoscere dictum Petrum Sunyer, ipsum que praedicta sua propria manu firmavisse, fidem facio

Notes:

1. MARTINELL, C sar: *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya. El barroc salom nic*

(1671-1730), vol. II, Barcelona, 1961, p. 128

2. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*, Manresa, 1915, ps. 64-67.
3. GASOL, Josep M.: «José Sunyer, escultor manresano» dins *Anales y Boletín de los museos de arte de Barcelona*, vol. VI (1948), ps. 389-408. «L'escola barroca manresana» dins *Revista de Catalunya*, 2a.  poca, núm. 3, desembre 1986, ps. 97-118.
4. MARTINELL, C sar: *El retablo mayor de la Basílica de Santa Maria de Igualada*, Igualada 1953. *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya. El barroc salom nic (1671-1730)*, vol. II, pp. 125-130
5. R FOLS, J.F.: *Diccionario biogràfica de Artistas de Cataluña*, vol. III, Barcelona, 1954, ps. 112-114.
6. CORTADE, Eugène: «L'Oeuvre du sculpteur Joseph Sunyer en Roussillon» dins *Fédération historique du Languedoc méditerranéen et du Roussillon. XLIIe congrés Perpignan 1969*, Montpellier 1970, ps. 157-163. *Retables barroques du Roussillon*, Perpignan 1973, ps. 141-162. «La musique des anges», dins *La Catalogne baroque. Catalogue de l'exposition*. Ille sur Tek 1992, ps. 18-21.
7. BOSCH i BALLBONA, Joan: *Els Tallers d'Escultura al Bages del segle XVII*, ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1990, ps. 82-83. BOSCH i BALLBONA, Joan - DORICO i ALUJAS, Carles, «El Monument de Setmana Santa de la Catedral de Barcelona, de 1735», dins *D'Art*, n ms. 17/18 (1992), ps. 253-260.
8. BOSCH i BALLBONA, Joan: *Els Tallers d'Escultura al Bages del segle XVII*, p. 79, i nota 317, p. 113.
9. Vegeu l'apèndix
10. En el testament de l'any 1736 actuen com a testimonis els escultors Josep Quer, de Manresa, i Josep Morató, «jove escultor en Manresa habitant» (Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 155).
11. En el primer testament, el de l'any 1736, l'escultor nomenà marmessors els sacerdots Francesc Soler i Jaume Pereta, la seva primera esposa Teresa Fontanelles, els seus gendres Josep Quer, Fèlix Escrib  i Francesc Soler i, encara el doctor en dret Carles Parera i el blanquer Josep Coma. (Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 152).
12. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*, p. 67
13. GASOL, Josep M.: *José Sunyer, escultor manresano*, op. cit., p. 407.
14. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 152.
15. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*, p. 64
16. GASOL, Josep M.: *La Seu de Manresa. Monografia hist rica i guía descriptiva*, Manresa 1978, ps. 256-257.
17. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Història religiosa de Manresa. Igl sies i convents*, Manresa 1924, p. 83. GASOL, Josep M.: *La seu de Manresa. Monografia hist rica i guía descriptiva*, Manresa 1978, ps. 261-262.
18. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 152v.
19. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*, p. 66
20. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 152v.
21. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testament 1736, f. 152
22. Sobre els treballs de Fèlix Escrib  a Font-Romeu vegeu: ROUS Abb  Émile: *Histoire de Notre Dame de Font-Romeu*, Lille 1890, ps. 124-125. CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, p. 203

23. Josep Sunyer i Fontanelles fou batejat a l'església de Sant Pere de Prada de Conflent (CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, p. 151, nota 71).
24. BOSCH i BALLBONA, Joan - DORICO i ALUJAS, Carles: «El Monument de Setmana Santa de la Catedral de Barcelona, de 1735», dins *D'Art*, n ms. 17/18 (1992), p. 255.
25. Ibid., p. 255
26. DORICO i ALUJAS, Carles: «Josep Sunyer, autor del retaule major del santuari de la Mare de D u de Queralt», dins *I Congr s d'Historia de l'Església Catalana des dels orígens fins ara*, vol. 2, Solsona 1993, ps. 155-169. Reeditat posteriorment amb el mateix t toll dins *Analeccta Sacra Tarraconensia*, vol. 67/2 (1993), ps. 655-659.
27. CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, p. 151, nota 71.
28. ROUS, Abb  Émile: *Histoire de Notre Dame de Font-Romeu*, Lille 1890, p. 111. CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, p. 151.
29. SARRETI ARBÓS, Joaquim: *Art i artistes manresans*, p. 67.
30. La bibliografia sobre el retaule de Santa Maria d'Igualada  s força extensa; la fonamental és: COLOMER i PRESES, I. M.: «El retaule major de l'església de Nostra Dona de Santa Maria d'Igualada», dins *El devot del Sant Crist d'Igualada*, núm. 33, desembre 1932, ps. 1-6. MARTINELL, C sar: «Arquitectura i escultura barroques a Catalunya. El barroc Salom nic (1671-1730)», a *Monumentia Cataloniae*, vol. XI, Barcelona 1961, ps. 75, 90-92. «El retablo mayor de Santa Maria y sus autores» dins *Miscelánea aqualatensis*, Igualada 1949, ps. 9-21. *El retablo mayor de la basílica de Santa Maria de Igualada. Estudio hist rico-crítico*, Igualada 1954. CARNER, A., *La basílica de Santa Maria. Mil años de historia igualadina*. Igualada 1959.
31. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 154v.
32. Sobre aquest retaule vegeu: DELAMONT: *Histoire de la ville de Prades de Conflent, des communes du canton et de l'abbaye royale de Sanim-Michel de Cuxa*, Perpignan 1878, p. 145. CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, ps. 143-149.
33. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 155
34. No hem trobat cap referència sobre aquest retaule.
35. Manresa, A.H.P., Not. Carles Parera, Testaments 1736, f. 152.
36. Diversos autors fan referència al fet que, durant la revolució francesa, el moblatge de l'església de Santa Maria de la real fou totalment destruït. HENRY, D.M.J.: *La Guide en Roussillon ou itinéraire du voyageur*, Perpignan 1842, p. 61. VIDAL, Pierre: *Perpignan. Depuis les Origines jusqu'à nos jours*, Paris 1898, ps. 470-472. CORTADE, Eugène: «Vandalisme révolutionnaire et résistance dans la dioc se des Pyrénées-orientales» dins *100e. volume d'Etudes sur le Roussillon*, Perpignan 1992, p. 305.
37. R FOLS, J. F.: *Diccionario biográfico de Artistas de Cataluña*, p. 113.
38. CORTADE, Eugène: *Retables barroques du Roussillon*, p. 154
39. En el testament redactat el dia 13 d'agost del 1736, Josep Sunyer ja diu que el seu fill  s mort.

Josep Galobart i Soler
Abadia de Montserrat